

FILM U MUZEJU / SINERGIJA DOKUMENTARNOGA I IGRANOG FILMA KAO OBLIK OBILJEŽAVANJA ŽIVOTA I RADA JEDNOG UMJETNIKA

IVAN SAMARDŽIJA □ Muzeji Ivana Meštrovića, Galerija Meštrović, Split

IVANA ZANINOVIĆ □ Muzeji Ivana Meštrovića, Galerija Meštrović, Split

sl.1. Film *FUNDUS 60*, Galerija Meštrović, detalj

sl.2. Film *FUNDUS 60*, Meštrovićev rodni kraj, detalj

sl.3. Film *FUNDUS 60*, Atelijer Meštrović, *Majka i dijete*, detalj

1 Naziv filma *FUNDUS 60* prije svega naglašava šezdesetu obljetnicu Meštrovićeve darovnice iz 1952. g. kojom je hrvatskom narodu ostavio obiteljsku kuću u Zagrebu (Atelijer Meštrović), vilu u Splitu (Galerija Meštrović), sakralni kompleks u Splitu (Meštrovićeve Crikvine - Kaštilac), obiteljsku grobnicu u Otavicama (crkvu Presvetog Otkupitelja) i niz umjetnina koje danas čine fundus Muzeja Ivana Meštrovića.

2 Monumentalna javna plastika u Splitu: *Marko Marulić* (1925.), *Grgur Ninski* (1929.), koji su u međuvremenu postali obilježja grada.

3 Friderich Wilhelm Murnau, pravim imenom Friderich Wilhelm Plumpe (Bielefeld, Njemačka, 1888. - Santa Barbara, SAD, 1931.), jedan je od najznačajnijih redatelja nijemog filma. Već u mladosti bio je zainteresiran za umjetnost, osobito za književnost i kazalište. Studirao je filologiju, glazbu i likovnu umjet-

Uloga filma u muzeju

Film u smislu dokumentiranja umjetnosti i kulturne baštine fundusa koje muzeji čuvaju i prezentiraju, ali i ostalih čimbenika koji su dio konteksta izloženih djela, uvelike povećava učinkovitost predstavljanja muzejskog sadržaja. Animacija publike kao dio muzejske djelatnosti temelj je uvođenja filma u muzej, koji kao oblik komunikacije dopunjuje fundus. Popularnost medija filma usmjerena je na širu publiku, i to ponajprije na mlade kao potencijalne buduće aktivne korisnike muzeja. Dokumentarni film u muzejima kao oblik interpretacije muzejskog sadržaja ima cilj privući i publiku koja ne pripada među aktivne korisnike muzeja, a osnovna mu je uloga bolje razumijevanje baštine. Novi mediji, aspekt umjetnosti u kontekstu komunikacije djela i gledatelja, bio on ljubitelj umjetnosti ili ne, današnjoj su populaciji bliži od pojma umjetnosti u klasičnom smislu - upravo zbog toga medij filma danas je logičan način približavanja muzeja mlađoj populaciji. Ako dokumentarni film *dokumentira* fundus ili umjetnički opus nekog umjetnika, igrani film može imati edukativnu ulogu *projiciranja* vremena u kojemu je umjetnik živio i radio. Naime, igrani film, utemeljen na stvarnim ili nestvarnim događajima, uvijek vjerno predstavlja kulise mjesta na kojima je sniman; prenosi atmosferu vremena odnosno, u konkretnom smislu, dokumentira mjesto snimanja u tom vremenu.

Radionice dokumentarnog filma u Muzejima Ivana Meštrovića

Primarno radi edukacije i animacije mladih, a s ciljem upoznavanja i suvremenog predstavljanja umjetničke baštine Ivana Meštrovića, autorica Ivana Zaninović osmislila je projekt koji podrazumijeva i filmske radionice s temom Ivana Meštrovića i njegove umjetnosti. Maturanti Škole za dizajn, grafiku i održivu gradnju u Splitu, smjera medijski tehničar, pod mentorstvom prof. Duške Boban, pohađali su jedanput u tjednu od siječnja do ožujka 2012. radionice u trajanju od tri do četiri školska sata. Na samom početku učenicima je u Školi za dizajn, grafiku i održivu gradnju predstavljen projekt u obliku *PowerPoint* prezentacije. Prvi dio radionica zasnivao se na teorijskom dijelu, podjeli scenarija i naracije o Galeriji Meštrović, Crikvinama - Kaštilcu i javnim spomenicima Ivana Meštrovića u Splitu, na čemu se temeljilo stručno vođenje i upoznavanje Meštrovića i njegove umjetnosti u navedenim muzejima. Učenicima su dane upute o kronološkom slijedu filma, kao i smjernice na koje dijelove fundusa treba obratiti pozornost, a njima je ostavljena na izbor umjetnička sloboda izražavanja kamerom odnosno način na koji će snimiti određene kadrove. Autorica je odabrala i glazbenu podlogu (pretežno klasičnu glazbu uz ponešto filmskih *soundtrackova*), a naratori su bili sami učenici. Posljednja etapa - pregled i selekcija snimaka te montaža kreirani su u školi, na nastavnom satu, pod mentorstvom prof. Boban i autorice projekta. Rezultat tih radionica kratki su dokumentarni filmovi koji se kronološki referiraju na život i djelo Ivana Meštrovića, a nastali su kao samostalan ili timski rad učenika, od kojih su neki postali i materialni radovi. Valja spomenuti i to da je u sklopu proslave Dana grada Splita, na izložbi učenika Škole za dizajn, grafiku i održivu gradnju, u Muzeju grada Splita prezentiran i jedan od filmova nastalih u sklopu te radionice pod nazivom *FUNDUS 60 / Splitski fundus Ivana Meštrovića*¹, rad učenika Dina Jurišića i Josipa Maleša.

FUNDUS 60

Veći dio filmskih radionica tematski se odnosio na fundus Muzeja Ivana Meštrovića tako da su Antonio Lazarević i Petra Dajak, maturanti Škole za dizajn, grafiku i održivu gradnju, snimali film na četiri lokacije, pod redateljskom palicom Ivane Zaninović i mentorstvom prof. Duške Boban. S ostalim učenicima sudjelovali su na radionicama u Splitu, a osim toga, dva su dana snimali Atelijer Meštrović u Zagrebu te jedan dan crkvu Presvetog Otkupitelja u Otavicama i Meštrovićev rodni kraj. Selekcija i montaža snimljenog materijala te sinkronizacija s glazbenom podlogom i naracijom rezultirala je prikazom Meštrovićeve umjetnosti u suvremenim okvirima; kao narator je izabran mladi splitski glumac Slavko Sobin, a glazbena podloga djelo je splitskih skladatelja suvremene glazbe - Gordana Tudora i Blaženka Juračića, okupljenih oko projekta **Splithesis*. Rezultat je dokumentarni omnibus pod nazivom *FUNDUS 60*, koji se kronološki referira na život i djelo našeg kipara u domovini, a kadrovima postava Muzeja Ivana Meštrovića i umjetnikova rodnog kraja ističe se Petrovo Polje kao mjesto u kojemu je kipar proveo djetinjstvo, Atelijer Meštrović u Zagrebu kao umjetnikovo dugotrajno boravište, Galerija Meštrović kao njegov budući dom, Kaštilac kao mjesto kontemplacije i smještaja Meštrovićeva intimnoga sakralnog stvaralaštva, a crkva Presvetog Otkupitelja u Otavicama kao njegovo posljednje počivalište.

**Harry
Liedtke**

**Mady
Christians**

**Alfred
Abel**

u vanrednoj duhovitoj šali

FINANCIJE VELIKOGA VOJVODE

6 zabavnih činova, koji su snimani u našoj sunčanoj Dalmaciji

**Danas premijera
Balkan Palace**

4-^{3/4} 8-^{1/2} 8-^{1/4} 10

Balkan Palace

sl.4. *Financije velikog vojvode*, filmski plakat

Film je predstavljen javnosti u vrtu Galerije Meštrović na Međunarodni dan muzeja, 18. svibnja 2012. g., a prikazan je i u sklopu *Festivala mediteranskog filma Split*, u Kinoteci Zlatna vrata, i to izvan konkurencije.

Igrani film u muzeju

U sklopu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja 2012. g. u Galeriji Meštrović dio filmskog programa bio je i igrani film *Financije velikog vojvode*, najstariji film snimljen na tlu Hrvatske. Projekt *Meštrović: Nove dimenzije / Split i Meštrović u pro - ljetnom kinu* obuhvatio je i sferu dokumentiranja Splita 1920-ih godina, koje su uvelike obilježene Meštrovićevim stvaralaštvom.² U suradnji s Udrugom KINOFON iz Zagreba predstavljen je film njemačkog redatelja F.W. Murnaua³ iz 1924. g., koji je dio filma snimio u Splitu. Ugledni njemački redatelj F. W. Murnau, pritisnut financijskim teškoćama, napušta skupe filmske setove u Njemačkoj i dolazi na Jadran snimati film. Riječ je o komediji o Velikom vojvodi kojemu pred bankrotom dvojica uzurpatora žele preoteti vojvodstvo. Film svjedoči kako su nekad izgledali Split i Dalmacija, ali je ujedno i tipičan zabavni film po mjeri tadašnje publike. Opisujući scenu sa snimanja na Peristilu, splitski je novinar izvijestio: *Dječak je trkao s novinskim lecima, a glumci su glumili (bez glasa) pred stupovima naše katedrale, zvonika i rimskih spomenika. Nije čudo da se je znatiželjna svjetina sakupljala na trgu da vidi kako izgledaju glumci u naravi. Po izvršenim slikama glumci i svijet su se razišli...*⁴

U dvije karakteristične scene filma mogu se vidjeti prizori s dva od tri najvažnija prostora okupljanja u tadašnjem Splitu - Peristil i Prokurative (treći je prostor Pjaca). Na Peristilu je 1929. g. postavljen Meštrovićev *Grgur Ninski* (kasnije premješten pred Zlatna vrata Dioklecijanove palače), dok je 1905. g. na Prokurativama postavljen *Luka Botić* (kasnije premješten na Marjan). U Splitu je Meštrovićeva prisutnost najbolje vidljiva po tim dvama spomenicima koji su tijekom vremena premješteni i postavljeni na različita mjesta, a *Grgur Ninski* je svojim položajem svojedobno izazivao niz polemika, kontroverza i veliko zanimanje javnosti. Dakle, u prvom prizoru filma iz 1924. g. vidimo Peristil bez *Grgura Ninskog* (odnosno prije njegova postavljanja), dok nam drugi prizor s Prokurativa daje uvid u prostor bez *Luke Botića* koji je već premješten. Na taj način publici je prenesena svojevrsna paradigma odnosa grada i javnih spomenika, umjetnika i javnog prostora i, u konačnosti, sama uloga javnog spomenika u kreiranju kolektivne memorije stanovnika grada Splita. Igrani film koji u muzejima klasičnog tipa nije osobito zastupljen kao sredstvo komunikacije, na taj način može postati neposredan istraživački instrument u korist konteksta umjetnosti.

nost u Berlinu i Heidelbergu. Debitira filmom *Dječak u plavom* (*Der Knabe in Blau*, 1919.). U idućih pet godina snima 14 filmova, uglavnom komercijalno usmjerenih - među njima su *Sotona* (*Satanas*, 1919.) te *Janusova glava* (*Der Januskopf*, 1920.), piratska adaptacija *Doktora Jekylla i gospodina Hyde*a. Većina tih filmova je izgubljena, ali se pretpostavlja da su zbog njegove suradnje s istaknutim njemačkim snimateljem Karlom Freundom te zbog Murnauova istančanoga likovnog ukusa bili izrazito vizualno atraktivni. Ugled jednoga od najdaroovitijih njemačkih redatelja stječe svojim desetim filmom, *Nosferatu* (*Nosferatu-eine Symphonie des Grauens*, 1922.). *Tabu* (1931.) posljednji je njegov film (sniman još od 1928. g. uz financije studija *Paramount*). Samo tjedan dana prije premijere redatelj je poginuo u automobilskoj nesreći. F. W. Murnau smatra se jednim od najkreativnijih njemačkih autora iz razdoblja nijemog filma, ali i jednim od najvećih filmskih umjetnika uopće.
(Preuzeto s <http://www.filmski-programi.hr/redatelj/>)

⁴ Preuzeto iz teksta brošure manifestacije *Meštrović: nove dimenzije*.

sl.5. *Financije velikog vojvode* (prizor s Peristila)

sl.6. *Financije velikog vojvode* (prizor s Prokurativa, Botičeva poljana)

Film kao inspiracija

Upravo se stvaranje dokumentarnog filma pokazalo novom inspiracijom u odnosu potencijalni mladi aktivni korisnik - kulturna baština. Sinteza filma, fotografije, riječi, glazbe i umjetnosti temeljna je okosnica doživljaja Meštrovićeva života i djela. Upravo su suradnja i entuzijizam mladih postali osnovni pokretači filma koji je ponajprije njihova vizija Meštrovićeva života i opusa dana putem sedme umjetnosti. Filmska umjetnost kroz Meštrovića, a Meštrovićevo djelo kroz film nova su inspiracija mladima za neki budući doživljaj umjetničke baštine koja nam je ostavljena u naslijeđe. Stvaranje suvremene kulturne forme u kontekstu navedene multimedije revitalizira Meštrovićevo umjetnost - potrudili smo se da umjetnikova ostavština još jedanput bude poticaj izražavanju mladih generacija i da živi kao što je i Meštar jednom zapisao: *Stvaralaštvo je vječno. Ostanite pri njemu, a sve drugo zaboravite!*

Filmske radionice u Muzejima Ivana Meštrovića pokazale su edukativno zblizavanje i novo iskustvo za populariziranje umjetnosti koje je rezultiralo isticanjem klasičnih vrijednosti u skladu sa suvremenim okvirom.

Dokumentarni film u muzeju ima nekoliko uloga (istraživačku, edukativnu, interdisciplinarnu) i stoga se može smatrati medijem revitalizacije i popularizacije fundusa interdisciplinarnom suradnjom, prezentacijom baštine u suvremenom kontekstu s ciljem obrazovanja i podizanja svijesti o kulturi stvaranjem suvremene kulturne forme diskursom filma artistske konotacije samog po sebi, sinergijom filmske umjetnosti kroz fundus i fundusa kroz film. Interpretacija baštine filmom osobito je zanimljiv pristup fundusu za mlađe generacije kao cilju publiku koja najmanje posjećuje muzeje jer im daje određen osjećaj sudjelovanja koji prati sloboda izražavanja, a to pridonosi razvoju njihove kreativnosti. Dokumentarni film u kontekstu filmskih radionica za srednjoškolce pokazao se kvalitetnim pristupom proučavanju, sagledavanju, interpretiranju i prezentaciji fundusa muzeja s tendencijom revitalizacije kulturnog života i među mlađom populacijom. Igrani film *Financije velikog vojvode* primjer je neposrednog povezivanja muzejske ustanove s određenim dijelovima filma koje bismo mogli označiti kao dokumentarne. Istodobno, muzej zadržava način edukacije filmske povijesti pa projekcija takvog filma može imati dualni karakter.

FILM IN THE MUSEUM / SYNERGY OF DOCUMENTARY AND FEATURE FILM AS FORM OF RECORDING THE LIFE AND WORK OF AN ARTIST

A film evening was put on as part of the programme of International Museum Day 2012 in the Meštrović Gallery in Split, entitled *Meštrović: New Dimensions / Meštrović and Split* in a pre-summer cinema. The screenings of the documentary film *Fundus 60* and the feature film *Finances of the Grand Duke* gave the public, directly and indirectly, an insight into the life and work of Ivan Meštrović, our great artist.

The role of feature and the documentary film in the museum context is based on two basic media stimuli, on their educational and simulative character, in other words, on the identical reactions of the public to the contents depicted. The documentary film, in the form of workshops for the young, proved to be a high quality aspect of museum education that resulted in the activity and creativity of potential active young users of the museum. The feature film, although it was not based directly on the artist's life and work, has in a number of sequences a connection with the heritage, and at the same time can prompt a public discourse with the museum. A contemporary medium, film is likely to provide the most accessible and understandable message (concerning the high-quality representation of the holdings of a museum) to the younger generations, which might in the future become more active users of the museum.